

Riziko nákupu padělku uměleckého díla je na českém trhu velké

Autor: Markéta Höfferová (Kurzy.cz)

1.4.2009 14:52:32

Nedávno zazněl ve sdělovacích prostředcích názor odborníků, kteří se pohybují v prostředí obchodu s uměním a sběratelství, že se dá předpokládat, že čtvrtina i větší část obchodovaných uměleckých děl jsou padělky. To je zřejmě zpráva, která sběratele ani investory, kteří zamýšlejí vložit své prostředky do tohoto typu alternativních investic, nepotěší.

Ve čtvrtek 19. března měla legislativní rada vlády projednávat novelu [zákona](#) o znalcích a tlumočnících, která by měla mít významné dopady i do problematiky alternativních investic. Nyní neexistuje instituce, která by ověřovala pravost díla (jako je tomu například u dražebních kovářů Puncovní úřad) - jedinou cestou je obrátit se právě na soudního znalce, který na výtvarné dílo vyhotoví znalecký posudek. Odpovědnost znalce za důsledky využití posudku jsou ale omezené.

Občanské sdružení Falzum STOP chce bránit trh s uměním a sbírky od falz a padělků, jednak cestou nezávislého prověření uměleckého díla před samotnou koupí, jednak informovaností o zjištěných padělcích a hledaných dílech. Za Falzum STOP odpovídá Zdeněk Novák.

Koho Falzum STOP sdružuje a komu může sloužit?

Občanské sdružení Falzum STOP sdružuje zejména fyzické osoby, ale i právnické osoby, kterým není lhostejný stávající stav na trhu s uměleckými předměty, a jak z názvu vyplývá, zejména s prodejem falz. Členové se pohybují dlouhodobě v nekomerční oblasti výtvarného umění. Mezi členy jsou i významné osobnosti z oblasti výtvarného umění, které působí ve významných sbírkotvorných a akademických institucích a chtějí se podílet na nápravě neutěšeného současného stavu.

Naše činnost je zejména zaměřena na kompletní servis sběratelům, investorům a galeriím při prověřování díla. To se může odehrávat před koupí či po ní, ale preferujeme první variantu, tedy prevenci. Současně nabízíme kompletní servis při dokumentaci sbírky.

Jakým způsobem si může sběratel nebo investor, který se rozhodne k nákupu uměleckého díla, v současné době ověřit jeho pravost? Co nového nebo jiným způsobem nabízí vaše občanské sdružení, jakým způsobem prověřujete pravost děl?

To je právě to, co umožňuje celý byznys s padělků. Ve své podstatě se jedná o psychologický problém jednotlivých sběratelů a investorů. Celá věc je postavena na důvěře, schopnosti a chuti sbírat a investovat. Většina sběratelů a investorů věří tomu, co jim tvrdí prodávající a spokojí se s posudky podivných znalců a odborníků, které jsou jim předkládány. Sami si většinou nic neprověřují. Prověřují nabytá díla až někdy později po nabytí, ale to je již dost složitá situace.

Naše sdružení postupuje při prověřování podle standardních postupů. Těmi jsou důkladné prověřování původu předmětu, provádění chemicko-technologické expertizy, prováděné nezávislými odborníky, umělecko-historické posouzení předmětu nezávislým odborníkem. Jednotlivé kroky jsou pečlivě dokumentovány. Pečlivé splnění těchto podmínek téměř stoprocentně určí, zda se jedná o dílo deklarovaného umělce. Je důležité, aby expertizu nezajišťoval prodejce, který je zainteresován na prodeji. To je špatná cesta. I prodávající galerista může být podveden, když dílu nevěnuje dostatečnou pozornost.

Veškeré důvodně podezřelé předměty z padělání umísťujeme na naše [www stránky](#) [www.falzum.cz](#), aby sběratelé, investoři a galeristé měli možnost jim předkládaný předmět k prodeji zkontrolovat, zda již nebyl vyhodnocen jako falzum.

Bude podle vás novela [zákona](#) o znalcích přínosem pro trh s uměním? Kdy bude přijata? Vymezuje odpovědnost (trestní, finanční - za způsobenou škodu) znalců výrazněji než předchozí úprava?

V souvislosti novelou příslušného [zákona](#), což je [zákon](#) č. 36/1967 Sb. o znalcích a tlumočnících, musím upozornit, že se tento [zákon](#) netýká pouze soudních znalců v oblasti umění, ale i znalců v ostatních oborech. Z tohoto důvodu ani připravovaná novela z důvodu své obecnosti nebude zcela jistě odpovídat potřebám trhu s uměním, a to se ještě bavíme o podobě předkládané novely. Jakou bude mít podobu poté, co projde celým legislativním procesem, už nelze vůbec říci. Obsahuje návrhy, které nelze podporovat. Z těchto návrhů můžeme uvést „zamítnutí jmenování znalce z důvodu dostatečného počtu znalců v daném oboru“ nebo požadavek „takových osobních vlastností, které dávají předpoklad pro to, že znaleckou činnost může znalec řádně vykonávat“. Rozhodně pozitivní je požadavek pojištění znalce s limitem pojistného plnění na každou pojistnou událost nejméně ve výši 1 000 000 Kč.

Pokud se týká trestní odpovědnosti znalce, tak takový rozsudek naše soudy v případě znalců umění asi neumějí používat, § 175 trestního [zákona](#) zatím, podle našich informací, nebyl ještě realizován v podobě pravomocného rozsudku. Není dostatečně využívána ani žaloba na způsobenou škodu. Důvod je zejména ten, že poškození nevědí, že jsou držiteli padělku. Pokud mají podezření, využívají nabídku zpětvzetí pochybného díla prodejcem. V neposlední řadě je zde neochota podstoupit dlouhodobé soudní řízení. To vše hraje do karet podvodníkům s falzy.

Co doporučujete při pochybnostech o pravosti díla, v případě, že je předmět již zakoupen.

Ano, to je ta horší varianta. V současné době má sběratel asi tyto možnosti. Smíří se s tím, že to jsou pouze pochybnosti a předmět si ve sbírce nechá. Zde je třeba upozornit, že v případě prodeje někdy v budoucnu se může ocitnout v pozici neseriózní osoby, pokud se zjistí, že předmět je padělaný.

Dále má možnost obrátit se na prodejce a žádat odstoupení od smlouvy. Tato varianta se běžně praktikuje a většina větších prodejců jde vstříc kupujícímu a vrátí mu vydané finanční prostředky.

Tento postup však není ideální. Má ten aspekt, že vrácené padělky mohou skončit opět na trhu. Někteří prodejci se však vrácení hotovosti brání pod různými záminkami. Tím nastává situace, kdy se nabyvatel dostává většinou do důkazní nouze, a zdoluhavé soudy mu jistě radost svými výroky neudělají.

Jaké je podle vašeho názoru české prostředí z hlediska falz, prodeje kradených předmětů apod.? Je zde riziko špatného nákupu vysoké?

Naše prostředí je skutečně dost specifické a pravděpodobnost koupě odcizeného předmětu nebo padělaného díla je skutečně vysoká. Není podstatné, zda počet falz je 20 či 30 % na trhu z celkového počtu uměleckých děl, jak uvádějí někteří galeristé. Jedná se o však skutečně o množství, které se stává společenským problémem. Mluvíme tak ze své osobní profesní zkušenosti, tak i podle informací od sběratelů a z otevřených zdrojů.

S tímto problémem se dá bojovat dvěma způsoby, prevencí a represí. Represi volí orgány činné v trestním řízení, my jdeme cestou prevence. Na našich www stránkách zveřejňujeme důvodně podezřelé předměty z padělání. Je zde vytvořen prostor, aby se potenciální kupce mohl podívat na náš seznam falz a porovnat jej se svým předmětem zájmu. Dalším smyslem je již výše uvedený, a to, aby se falza nedostávala zpět do oběhu.

Kde je největší riziko koupě falza?

Zcela určitě se jedná o různé burzy nebo sběratelské trhy. Takového akce svojí anonymitou umožňují prodávat kradené a padělané předměty. Pokud se opět vrátíme k psychologii člověka a sběratele zvláště, tak každý rád výhodně nakupuje, a takovéto akce svým prostředím a cenou předmětů dávají možnost „výhodně“ nakupovat. Hitem posledních let je jistě prodej prostřednictvím internetové aukce. Princip je stejný.

Na našem trhu existují autoři, kteří se v poslední době hodně napodobují. Mám na mysli např. V. Špálu, E. Fillu, J. Zrzavého apod., máte nějaký konkrétní poznatek o těchto padělcích?

Vámi uvedení autoři se napodobují v extrémním množství. Obecně platí, že se padělá to, o co je zájem a co je na padělání jednoduché. Pokud se sejdou obě podmínky, jako je tomu u J. Zrzavého nebo třeba K. Lhotáka, je zde vysoká pravděpodobnost, že autor bude padělán.

Jak si konkrétně představuje vaše sdružení spolupráci s obchodníky s uměním?

Jsmo si vědomi, že většina obchodníků a galeristů přistupuje ke své činnosti poctivě a situace na trhu s uměním jim nedělá žádnou radost. Předpokládám, že budeme pro tyto obchodníky žádanými seriózními partnery, poněvadž jim budeme pomáhat a pracovat v jejich zájmu, tedy za čistý a transparentní trh. Poctiví obchodníci nemají radost z toho, když musí řešit s kupcem vrácení peněz za padělek. Poškozuje je to finančně a nedělá jim to dobré jméno.

Padělání a prodej falz není novým fenoménem, ale vyskytuje se v ČR častěji od 90. let. Co myslíte že k tomu přispělo?

Nárůst výskytu padělků začal strmě vzrůstat zejména v situaci, kdy byly brány do zástavy u bank i umělecké předměty. Mezi těmito zástavami bylo i velké množství padělků. Určité neexistují přesné informace, kolik takových nehodnotných zástav v bankách bylo uloženo, ale určitě se budeme pohybovat v počtech ve stovkách kusů a hodnotě desítek a stovek milionů korun. V průběhu očistění bankovního sektoru se tyto předměty dostaly na trh. Zde máme hlavní zdroj padělků. Dalším impulzem byla strmě stoupající cena určitých autorů. Pak už jen stačilo najít a správně ovlivnit zájemce ke koupi. V té době bylo velké množství volných finančních prostředků. Výsledky aukčních síní to dokládají.

Má vaše sdružení nějakou obdobu v zahraničí? Jak možno u nás prověřit pravost děl zahraničních autorů?

Naše sdružení vzniklo na základě ambice pomoci napravit český trh s uměním a pomoci poctivým sběratelům a investorům. Na tento cíl se v současné době zaměřujeme. Nesledujeme situaci v zahraničí, ale případnou spolupráci nevylučujeme, spíše naopak. V současném globálním trhu s uměním dochází i v ČR k prodeji falz zahraničních autorů, zejména se jedná o grafické listy. Čeští sběratelé investují zejména do českých autorů.

Mgr. Zdeněk Novák je zakládajícím členem občanského sdružení a předsedou správní rady Falzum STOP.

V problematice ochrany kulturního dědictví se pohybuje od počátku 90. let, jako pracovník Národního památkového ústavu, Ministerstva kultury ČR a jako příslušník Policie ČR, kde měl možnost se osobně podílet na řešení extrémního nárůstu počtu krádeží památek a následně i stále se zvěšujícího trhu s padělky uměleckých předmětů.